

Goede dingen doen én valkuilen vermijden

Nalaten aan goede doelen

Goede doelen draaien op giften van donateurs. En op nalatenschappen van mensen die bij overlijden iets goeds willen doen voor het doel waar zij in geloven en wat zij steunen. Zo kan er veel goed werk worden gedaan, wat anders niet verricht zou kunnen worden. Dat klinkt simpel, maar het is wel zaak om je goed te informeren over wat je kunt en moet regelen als je wilt nalaten aan een goed doel. In gesprek met Mr. Dr. Ineke Koele, erfrechtadvocaat, fiscalist en conciliator.

Nalaten aan een goed doel is prachtig, er wordt een hoop goed werk gedaan dat anders niet gefinancierd kan worden,' zegt Ineke Koele. 'Ik ben er een groot voorstander

van dat mensen hun vermogen aanwenden om goede dingen mee te doen. Maar in de praktijk blijkt helaas te vaak dat de zaken in een testament en daaromheen niet goed geregeld zijn. Waardoor familie en goede doelen tegenover elkaar kunnen komen te staan.' 'Frictie tussen nabestaanden en het goede doel dat in het testament benoemd is, ontstaat vaak door een gebrek aan communicatie door de erflater en andere verwachtingen bij nabestaanden. Als je dan ook nog bedenkt dat één op de drie vrouwen en één op de zeven mannen dementie krijgt, maar dat het heel lang duurt voordat dit wordt erkend, dan is het niet gek dat veel nabestaanden twijfelen of de erflater wel écht zoveel heeft willen nalaten aan het goede doel.'

Als erflater wil je gedoe hierover voorkomen. Als goed doel trouwens ook. En niet alleen als dementie een rol speelt.

Wilsbekwaam?

In Nederland is de notaris verplicht de wilsbekwaamheid vast te stellen van degene die een testament opstelt. In de praktijk is dat maar een betrekkelijk oppervlakkige test. Bij twijfel kan hij om een verklaring van een arts of psycholoog vragen. Het is de vraag in hoeverre het de deskundigheid van een notaris is om die beoordeling te maken. Zelfs artsen die in de oudergeneeskunde werken geven aan dat het moeilijk, zo niet onmogelijk is om een duidelijke grens te trekken. Ouderdom en dwalingen in de geest zijn immers processen die zich heel geleidelijk voltrekken.

Zo af en toe komen er zaken in het nieuws waarin families testamenten aanvechten die voor hen een grote - meestal onaangename - verrassing bevatten. Vaak is de wilsbekwaamheid van de erflater dan onderwerp van het gevecht. Zo'n gevecht kent alleen maar verliezers. Ineke Koele daarover: 'De nagedachtenis van de erflater raakt besmeurd, de gepasseerde familie komt te boek te staan als 'inhalers'. De goede doelen laten zich van hun lelijkste kant zien om het geld binnen te krijgen, voor hen ligt reputatieschade op de loer. Er zijn casussen bekend waarin goede doelen gaan wroeten in

de waardigheid van het privéleven van de erflater met stellingen als: “deze man had ook geen goede relatie met zijn vrouw.” Ook in situaties waarin het op zijn minst discutabel is of het testament nu echt de laatste wil van de erflater weergeeft. Dat zijn zaken waarin niet wordt geprobeerd tot een aanvaardbare oplossing te komen, maar waar keihard wordt geprocedeerd over geld.

Het zou mijns inziens beter zijn als partijen in zo'n situatie met elkaar in gesprek gaan over een voor iedereen aanvaardbare oplossing. Het recht laat dat ook toe: bij onduidelijkheid over de vraag of een testament echt de bedoeling van de erflater beschrijft, kunnen de betrokken erfgenamen en nabestaanden een vaststellingsovereenkomst sluiten. Dat kan bij wilsonbekwaamheid of bij een vergeten testament moreel onrecht rechtzetten. Denk dus in de sfeer van bemiddeling en minnelijke oplossing. Zo voorkom je niet alleen narigheid, maar kun je ook een hoop onnodige kosten besparen. En blijven de herinneringen aan de erflater waardig.'

Zes tips van Ineke Koele

1 Samen met familieleden? Legaat in plaats van erfgenaam

In een testament kun je iemand bedenken met een bepaald bedrag of percentage van de nalatenschap, in de vorm van een legaat. Anders wordt het als je in het testament je drie kinderen én een goed doel aanwijst als de erfgenamen. Ineke Koele: 'Dan wordt het al een stuk ingewikkelder, want dan heb je te maken met vier partijen die even veel invloed hebben op het afhandelen van de erfenis. Bijvoorbeeld als het huis van de erflater wordt verkocht, dan moeten alle vier de erfgenamen, kinderen en het goede doel, akkoord gaan met de geboden prijs. Terwijl de relatie tot de overledene wel heel anders is. Daarom is het handiger, als je ook aan een goed doel wilt nalaten, dat in de vorm van een legaat te doen.'

2 Probeer te balanceren

Nalaten aan goede doelen komt logischerwijs vaker voor bij mensen die geen kinderen hebben. Vermogende mensen zonder kinderen zijn vaker geneigd om hun nalatenschap aan goede doelen na te laten dan aan verdere familie. 'Vaak zijn deze mensen heel genereus naar goede doelen en gaat een groot deel of zelfs de hele nalatenschap daar naartoe. Maar wat nu als dat testament op 65-jarige leeftijd is gemaakt en het blijkt dat je jaren later toch veel steun krijgt van neef X of nicht Y? Kun je dan nog je testament aanpassen? Als je dat niet doet, blijven neef en nicht met lege handen achter na je overlijden. Daarom is het praktisch om te balanceren en de familie toch niet helemaal te passeren. Je weet immers niet hoe het laatste deel van je

leven verloopt. Als een deel van de nalatenschap bij een goed doel terecht komt, kan dat op meer begrip rekenen bij de verdere familie dan wanneer de volledige erfenis daarheen gaat.'

3 Leg het uit als je een goed doel benoemt

'In het verlengde daarvan,' vervolgt Ineke, 'leg uit waarom je een goed doel hebt opgenomen in je testament. Niets is zo frustrerend voor mensen als onbegrip. Bij voorkeur heb je het daar al bij leven met elkaar over. Dat stelt je in staat om afgewogen keuzes te maken en voorkomt al te grote verrassingen. Maar ook als je dat niet wilt is het waardevol en behulpzaam om uit te leggen waarom je het zo hebt geregeld. Stel een testament in zo helder mogelijke bewoordingen op en schrijf er eventueel een toelichting bij in een inleiding op het testament of een begeleidende brief.'

4 Denk aan het 'vergeten' testament

Soms duikt er een 'vergeten' testament' op na het overlijden van de erflater. Bijvoorbeeld een testament dat iemand heeft opgesteld toen hij alleenstaand was en waarin alles wordt nagelaten aan een goed doel. 'Als je op latere leeftijd alsnog trouwt, denken mensen vaak dat daarmee automatisch alle rechten en aanspraken bij de huwelijkspartner komen te liggen,' vertelt Ineke Koele. 'Maar dat is niet het geval. Na het overlijden raadpleegt de notaris het centrale testamentenregister waaruit dan het oude testament tevoorschijn komt. En als een vergeten testament opduikt, gaat de nalatenschap alsnog naar het goede doel.'

5 Verbind je met het goede doel

Als je eenmaal besloten hebt om een goed doel op te nemen in je testament, zorg dan dat je op de hoogte bent van het reilen en zeilen van de organisatie waaraan je wilt nalaten. Verdiep je in de doelstellingen, de manier waarop ze te werk gaan, de wijze waarop nalatenschappen worden ingezet. In je testament kun je bijvoorbeeld opnemen waarvoor de opbrengst van jouw nalatenschap gebruikt moet worden: 'onderzoek naar ziekte X'.

6 Check de werkwijze

Nalaten aan een goed doel is omgeven met een aura van nobele daden en goede werken die met jouw geld worden gedaan. Maar het is belangrijk om naast nobel óók kritisch te zijn op de organisatie waar je aan wilt nalaten en de manier waarop zij te werk gaan. Wat veel mensen niet weten, is dat je voorwaarden kan toevoegen aan een legaat in een testament en dat je erfgenamen – niet zijnde het goede doel – kunnen controleren of aan die voorwaarden is voldaan. Maak daar dus gebruik van en laat jouw persoonlijke overwegingen meespreken in de formulering van die voorwaarden. ■

 Meer weten?
www.allesovererven.nl/tips-goede-doelen